

Smerom k zelenému rastu v podmienkach SR

Od 5. októbra 2010, keď skupina expertov Organizácie pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) uskutočnila svoju desaťročnú hodnotiacu misiu na Slovensku, uplynul viac než rok. Počas neho vypracovala druhú správu o environmentálnej výkonnosti Slovenskej republiky (prvú prezentovala v roku 2002, pričom v slovenskom preklade ju vydalo MŽP SR), ktorú prerokovala Pracovná skupina OECD pre environmentálnu výkonnosť na svojom celodňovom zasadnutí 20. júna 2011 za účasti slovenskej delegácie, vedenej ministrom životného prostredia SR. Podľa záverov z tohto zasadnutia bola správa upravená a následne vydaná v angličtine a slovenčine. Jej prvé predstavenie verejnosti uskutočnil riaditeľ environmentálneho direktoriátu OECD Simon Upton na národnom workshope 10. novembra 2011 v Bratislave. Publikácia začína príhovorom generálneho tajomníka OECD Angela Gurríu a predslovom ministra životného prostredia SR. Nasleduje súhrn a šesť kapitol rozdelených do dvoch častí. Prvá časť, nazvaná *Trvalo udržateľný rozvoj*, sa zaoberá:

(1) vývojom od hodnotenia v roku 2002, (2) „ozeleňovaním“ rastu, (3) implementáciou environmentálnych politík, (4) medzinárodnou spoluprácou.

Vybrané otázky druhej časti sa venujú špeciálne „*zme-ne klímy a energetike*“ a problémom „*poľnohospodárstva a životného prostredia*“. Každá kapitola obsahuje hodnotenie a odporúčania, poznámky a vybrané zdroje, ktoré dopĺňajú na záver „*Odkazy*“. Celkovo 35 odporúčaní sa týka koncepčných, právnych, ekonomických a organizačných nástrojov environmentálnej politiky, zjednotenia procesu environmentálneho povoľovania, posudzovania vplyvov na životné prostredie, posilňovania environmentálnej výchovy a vzdelávania, podpory rozvoja vedy, výskumu a environmentálnych technológií, ochrany ovzdušia, vodného hospodárstva, odpadového hospodárstva, ochrany prírody a biodiverzity, posilnenia medzinárodnej spolupráce, transparentnosti prevodov emisných kvót, implementácie Zelené investičnej

schémy, modernizácie železničnej infraštruktúry, alternatívnych druhov cestnej dopravy, rozšírenia systému elektronického mýta, podpory energie z obnoviteľných zdrojov, posilňovania environmentálne šetrnejších poľnohospodárskych postupov atď. OECD osobitne s uznávaním vyzdvihlo prínos *Atlasu environmentálnej regionalizácie Slovenskej republiky*, ktorý v roku 2010 vydalo MŽP SR a SAŽP, aj ako príklad pre ostatné štáty. V správe skonštatovalo, že „*svojím grafickým spracovaním je atlas jednoduchým a rýchlym prostriedkom ako zvyšovať vedomie o životnom prostredí u prijímateľov rozhodnutí a širokej verejnosti*“.

Publikácia OECD (v rozsahu 186 strán) zaujala vyše 150 účastníkov národného workshopu pod názvom *Smerom k zelenému rastu v podmienkach SR*, ktorí rokovali na plenárnom zasadnutí k *Princípom, nástrojom a indikátorom zeleného rastu* (moderovala Soňa Záhoranová, MŽP SR) a v troch sekciách – 1. *Inovácie, vzdelávanie, zručnosti a zamestnanosť z pohľadu zeleného rastu* (moderoval Jozef Klinda, MŽP SR), 2. *Krajina, poľnohospodárstvo, výživa a rozvoj vidieka z pohľadu zeleného rastu* (moderovala Pavlína Mišíková, MŽP SR), 3. *Efektívne využívanie zdrojov, zmena klímy a energetika z pohľadu zeleného rastu* (moderoval Radoslav Jonáš, MŽP SR). Okrúhly stôl o *perspektívach zeleného rastu v SR a jeho predpokladoch uplatnenia v rezortných politikách* moderovala Ingrid Bročková, veľvyslankyňa SR pri OECD. Plenárne zasadnutie 11. novembra 2011 schválilo s pripomienkami *závery národného workshopu*, ktoré by sa mali stať stratégiou environmentálnej politiky a východiskom pre rozvoj starostlivosti o životné prostredie v SR v ďalších rokoch.

Závery národného workshopu

Účastníci národného workshopu, presvedčení o význame zeleného rastu a „ozeleňovania“ spoločnosti v období prekonávania hospodárskej krízy, kedy väčšina štátov sveta čelí rekordnej nezamestnanosti a zadlženosti,

trvalo neudržateľnému fiškálnemu vývoju a hroziacemu hospodárskemu úpadku, *uznávajú* nevyhnutnosť riešiť problematiku zeleného rastu, prijatú medzinárodnými inštitúciami, aj na národnej úrovni komplexne a na všetkých úrovniach, *zohľadňujú* potrebu koordinovaného prístupu pri presadzovaní zeleného rastu za účelom posilnenia integrity hospodárskych, sociálnych a environmentálnych podmienok rozvoja slovenskej ekonomiky so zámerom podporiť jej stabilitu, *dospel k takýmto záverom*:

1. Považujeme za potrebné vytvoriť integrovaný systém finančnej, personálnej a inštitucionálnej podpory zeleného rastu, ktorý by dokázal ovplyvniť aspekty ponuky a dopytu v rámci celej ekonomiky Slovenskej republiky, ale aj na úrovni jednotlivých odvetví a regiónov, čo umožňuje zabezpečiť, aby sa stal transformujúcou hybnou silou výrobných procesov a spotrebiteľského správania sa ako predpokladu vzniku „zelenej“ spoločnosti a podpory prevencie pre zlepšovanie zdravia celého obyvateľstva a jeho životnej úrovne.

2. Vzhľadom na nadrezortný charakter problematiky zeleného rastu navrhujeme túto začleniť do priamej pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky; zároveň zaviazat všetky ústredné orgány štátnej správy a podnikníť samosprávy k súčinnosti pri jeho uplatňovaní v rámci odvetvovej i regionálnej hospodárskej, sociálnej, environmentálnej, zdravotnej a kultúrnej politiky štátu.

3. Pre potreby hodnotenia zeleného rastu odporúčame za účasti širokej odbornej verejnosti vytvoriť, naplniť a priebežne aktualizovať národný súbor jeho indikátorov; pre realizáciu tohto zámeru vytvoriť pri Úrade vlády Slovenskej republiky pracovnú skupinu pre indikátory zeleného rastu ako fórum expertov, v ktorom budú zastúpení odborníci zo zainteresovaných rezortov, vedeckej obce a vybraných mimovládnych organizácií.

Simon Upton pri prezentácii hodnotiacej správy OECD

Obálka publikácie

4. Pri príprave národného referenčného rámca Slovenskej republiky na roky 2014 až 2020 a pri príprave Viacročného finančného rámca Slovenskej republiky po roku 2013 navrhujeme rozšírenie existujúcich zložiek podpory zeleného rastu (zvyšovanie energetickej efektívnosti a znižovanie emisií) o ďalšie environmentálne opatrenia a prostredníctvom nich zohľadniť zelený rast v celom spektre podporných nástrojov, obsiahnutých v týchto základných dokumentoch.

5. Pri presadzovaní zeleného rastu považujeme za potrebné postupne odstrániť deformácie, spôsobené dotáciami poškodzujúcimi životné prostredie a neodôvodnenými výnimkami v spotrebných daniach; v rámci ďalších opatrení v budúcom období zväziť zavedenie uhlíkovej dane v sektoroch mimo Systému obchodovania s emisiami (ETS) a zefektívniť systém environmentálnych daní v rámci daňovej sústavy Slovenskej republiky, ako aj vyhodnotiť účinnosť a posúdiť dostačnosť súčasného systému ekonomických nástrojov starostlivosti o životné prostredie, pričom odporúčame Ministerstvu financií SR, aby pri akýchkoľvek zmenách a doplnkoch daňového systému, vo väčšej miere zvažovalo návrhy z ostatných rezortov a odbornej verejnosti a umožnilo k nim širšiu diskusiu.

6. Podporujeme zodpovedný prístup priemyslu k environmentálnym výzvam v

spolupráci so štátnou správou, nasmerovanie výnosov z predaja emisných kvót do sféry znižovania emisií skleníkových plynov, energetickej efektívnosti a väčšiu aplikáciu takých obnoviteľných zdrojov energie, ktorá bude mať za následok aj zvýšenie zamestnanosti.

7. Za účelom zastavenia úpadku a zabezpečenia demografického, hospodárskeho a sociálneho rozvoja vidieka navrhujeme výraznejšie podporiť miestne podnikateľské iniciatívy a využitie voľných pracovných kapacít a zdrojov, osobitne na regeneráciu a skrášľovanie krajiny ako predpokladu rozvoja väčšieho spektra druhov cestovného ruchu než doteraz, s obmedzením orientácie na nestabilných zahraničných investorov.

8. Odporúčame zaviesť účinný systém zvýhodňovania produkcie a predaja domácich environmentálne a zdravotne vhodných potravín a ďalších výrobkov, a tým podporiť rozvoj vidieka a celkovo znižovania nezamestnanosti, zároveň zvýšiť stupeň spracovania primárnych poľnohospodárskych produktov priamo v regióne a zachrániť pre región ich pridanú hodnotu.

9. Žiadame v intenciách príslušných medzinárodných dohôdov a domácich

poznatkov a potrieb medzi priority zeleného rastu zaradiť ochranu pôdy ako zložky životného prostredia a starostlivosť o celú krajinu, ktorá vytvára podmienky pre život ako environmentálnu nevyhnutnosť a zároveň predstavuje špecifický rozvojový potenciál pre podnikateľské aktivity, vrátane tradičných remesiel a zanedbaných, resp. doteraz nerozvinutých druhov cestovného ruchu; za tým účelom rozvinúť v pripravovanom zákone o ochrane prírody a krajiny vyváženú ochranu a tvorbu celej slovenskej krajiny, prípadne vypracovať súčasne návrhy dvoch zákonov zameraných osobitne na starostlivosť o chránené časti prírody a samostatne na starostlivosť o krajinu.

10. Podporujeme zvyšovanie účinnosti environmentálnej bezpečnosti a vhodnosti, dôslednejšie využívanie nástrojov environmentálnej politiky v prípadoch, kde dôsledkom zlyhania trhu môže byť slabá reakcia na cenové signály, s cieľom zabezpečiť prechod na „zelenší“ spotrebiteľský a výrobný model, ako aj zavedenie hodnotenia dosahov návrhov vybraných hospodárskych, ekonomických a sociálnych aktivít na zdravie.

11. Navrhujeme pokračovať v uplatňovaní a rozvoji dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky, najmä environmentálneho označovania produktov, environmentálneho manažérstva a zeleného verejného obstarávania, pretože zohrávajú významnú podpornú úlohu pri zvyšovaní uvedomelosti výrobcov a spotrebiteľov o environmentálnom vplyve a o dostupnosti environmentálne vhodnejších variant ich aktivít.

12. Žiadame podporiť výskum, vývoj, inovácie a environmentálnu výchovu a vzdelávanie na všetkých stupňoch škôl, vstupujúcu úctu k skutočným hodnotám a životu, ako aj dostatočný a objektívny monitoring životného prostredia a faktorov, ktoré ho poškodzujú, resp. brzdia presadzovanie zeleného rastu, a tým vytvoriť predpoklad aj pre prijímanie racionálnych politických opatrení v sociálno-ekonomickej sfére a celkovo vo využívaní zdrojov, ktoré by podporovali vznik novej „zelenšej“ spoločnosti a rozvoj jej kultúry založenej na vyššom stupni poznania, práve a morálke.

(Schválené 11. 11. 2011 na plenárnom zasadnutí národného workshopu jeho účastníkmi z ministerstiev a ďalších orgánov štátnej správy, samospráv, akademickej obce, odborných inštitúcií, podnikateľskej sféry a mimovládnych organizácií)

RNDr. Jozef Klinda

Predsedenstvo národného workshopu 10. novembra 2011

Plénium v popredí s Brendanom Gillespie(OECD)